

House, World Justice Project, World Bank, IMD Competitiveness Center, The PRS Group, World Economic Forum та ін.), саме тому він є авторитетним для більшості країн світу.

Але не слід плутати показники фактичного рівня корупції та рівня її сприйняття. Це зовсім різні, але пов'язані речі. Якщо фактичний рівень розраховується за статистичними даними, то CPI враховує точки зору впливових представників бізнесу та дослідників різних сфер, які бачать і знають всю дійсність зсередини.

Індекс сприйняття корупції вимірюється в балах та градується так:

- 0–30 – значний рівень корупції;
- 31–60 – держава намагається боротися з корупцією;
- 61–90 – корупція мало впливає на країну;
- 91–100 – корупція незначна [1].

У 2023 році до країн, на які корупція мало впливає, належали: Данія (90 балів), Фінляндія (87 балів), Нова Зеландія (85 балів) та Норвегія (84 бали). А серед країн, де рівень корупції значний, опинилися: Південний Судан (13 балів), Сирія (13 балів), Венесуела (13 балів) та Сомалі (11 балів) [1].

За даними Transparency International Ukraine, минулоріч, тобто у 2023 році, Україна підвищила показник з 33 балів до 36 балів і посіла 104 місце серед 180 країн. Таке зростання за рік вважається одним із кращих показників у світі. Зважаючи на ситуацію в нашій країні, важливо зазначити, що це величезний успіх, який, на думку експертів, був досягнутий завдяки таким заходам, як:

- ухвалення та реалізація Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми (ДАП);
- активізація затримань і розслідувань у «топових» корупційних справах;
- проведення більшості закупівель у Prozorro [2].

За умови, якщо владні органи й надалі будуть діяти в цьому ж напрямі, це значно збільшить вірогідність вступу України до ЄС, НАТО та ОЕСР, що, в свою чергу, збільшить кількість закордонних партнерів, їхню довіру та підтримку.

1. Що таке CPI? *Transparency International*. URL : <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2018/02/1.-Shcho-take-CPI.pdf>.

2. Індекс сприйняття корупції-2023: Україна покращила свій показник на 3 бали. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/indeks-spryynyattya-koruptsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/>.

УДК 343.35

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/133-136

Михайло ФІАЛКА

професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ КОРУПЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Положення примітки до ст. 45 Кримінального кодексу України (далі – КК України) закріплюють безумовний перелік корупційних кримінальних правопорушень в правовому полі України. Даний перелік поділяється на три групи, а саме:

- безумовні корупційні кримінальні правопорушення (ст. ст. 210; 354; 364; 364-1; 365-2; 368; 368-3; 368-4; 368-5; 369 та 369-2 КК України);
- кримінальні правопорушення, які вчиняються шляхом зловживання службовим становищем (ст. ст. 191; ч. 2 ст. 262; ч. 2 ст. 308; ч. 2 ст. 312; ч. 2 ст. 313; ч. 2 ст. 320; 357 та ч. 2 ст. 410 КК України);
- кримінальні правопорушення, які вважаються пов'язаними з корупцією (ст. ст. 366-2 та 366-3 КК України) [1].

При цьому, якщо уважно проаналізувати зміст цих кримінально-правових норм, тільки перша підгрупа напряму пов'язана з корупцією. Інші, а саме кримінальні правопорушення, які вчиняються шляхом зловживання службовим становищем, та кримінальні правопорушення, які вважаються пов'язаними з корупцією, тільки тією чи іншою мірою мають опосередковане розуміння як корупційні.

Проблема, що нами порушується в дослідженні, полягає у визначенні класифікації корупційних кримінальних правопорушників в межах корупційної злочинності в сучасній Україні. Зрозуміло, що носієм злочинної поведінки, безумовно, виступає людина. Цей факт навіть не обговорюється. Але питання в іншому, у який спосіб можливо класифікувати осіб – корупційних кримінальних правопорушників і які групи (види) в результаті цього вони утворюють.

Вважаємо, що найбільш оптимальний варіант критерію класифікації корупційних кримінальних правопорушників є нормативно-правове закріплення корупційного кримінального правопорушення в КК України. Як результат, у подальшому будемо користуватись визначенням осіб корупційних кримінальних правопорушників на підставі раніше зазначених видів кримінальних правопорушень. Для більш детального аналізу нами використано статистичну інформацію Державної судової адміністрації України, що узагальнена у відповідних звітах про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види кримінального покарання в період з 2019 до 2023 роки [2].

Проаналізувавши даний період, нами було з'ясовано наступне:

– домінуючою частиною засуджених осіб – кримінальних правопорушників за корупційні кримінальні правопорушення є особи, які вчинили безумовні корупційні кримінальні правопорушення. Ця категорія склала в середньому за даний період 79,74 % від загальної кількості засуджених корупційних кримінальних правопорушників;

– динаміка змін демонструє, що питома вага засуджених за вчинення безумовних корупційних кримінальних правопорушень в цей період поступово збільшується (з 74,9 % в 2019 р. до 85,8 % в 2023 р.); питома вага засуджених за вчинення кримінальних правопорушень, які вчиняються шляхом зловживання службовим становищем, та засуджених за вчинення кримінальних правопорушень, які пов'язані з корупцією, – зменшується (у першому випадку з 20 % до 13,1 %; в другому – з 5,1 % до 1,1 %) (табл. 1).

Таблиця 1

Особи, засуджені за корупційні кримінальні правопорушення

Корупційні кримінальні правопорушники:	Абсолютна кількість засуджених/питома вага в загальній кількості					За період
	2019	2020	2021	2022	2023	
засуджені за вчинення безумовних корупційних кримінальних правопорушень	733/ 74,9%	804/ 77,2%	1110/ 80,7%	1029/ 80,1%	1555/ 85,8%	79,74%
засуджені за вчинення кримінальних правопорушень, які вчиняються шляхом зловживання службовим становищем	196/ 20%	194/ 18,6%	251/ 18,2%	177/ 13,8%	238/ 13,1%	16,74%
засуджені за вчинення кримінальних правопорушень, які пов'язані з корупцією	50/ 5,1%	44/ 4,2%	15/ 1,1%	78/ 6,1%	19/ 1,1%	3,52%
Загальна кількість	979	1042	1376	1284	1812	

Водночас серед групи засуджених, що вчинили безумовні корупційні кримінальні правопорушення, а до них, до речі відносять 11 кримінальних правопорушень, встановлені наступні тенденції:

– найбільшу частку за період дослідження складають особи, які були засуджені за пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) – 74,06 %; за зловживання впливом (ст. 369-2 КК України) – 11,14 %; за прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) – 10,04 %;

– питома вага осіб, які були засуджені за пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) протягом періоду дослідження поступово зростає (з 57,2 % до 79,7 %) (табл. 2).

Наступна група – засуджені за корупційні кримінальні правопорушення, які вчинили такі кримінально-протиправні діяння шляхом зловживання службовим становищем. Під час аналізу статистичної інформації про дані кримінальні правопорушення, безумовно, нами враховувався той факт, що такий спосіб реалізації кримінального правопорушення (тобто використання службового становища) з точки зору КК України є однією з кваліфікуючих

ознак, передбачених кримінально-правовою нормою. При цьому існує певна ймовірність того, що в статистичному обліку враховано випадки фіксації інших кваліфікуючих ознак, крім тієї, яка нас цікавить. Але справа полягає в тому, що нам більшою мірою потрібен не абсолютний показник даної категорії кримінальних правопорушень, тобто не абсолютний рівень злочинності, а відносний, тобто питома вага в загальній статистичній сукупності. Іншими словами, визначення питомої ваги тієї чи іншої кримінально-правової норми, за якою засуджена особа корупційного кримінального правопорушника, дасть певну можливість мірі усвідомити структуру даного виду злочинця.

Таблиця 2

Засуджені особи за вчинення безумовних корупційних кримінальних правопорушень

Норма КК України	Абсолютна кількість засуджених/питома вага в загальній кількості					
	2019	2020	2021	2022	2023	За період
ст. 210	1 / 0,1%	-	1 / 0,09%	-	-	0,038%
ст. 354	2 / 0,3%	22 / 2,7%	22 / 2%	9 / 0,9%	12 / 0,8%	1,34%
ст. 364	2 / 0,3%	6 / 0,7%	4 / 0,4%	3 / 0,3%	83 / 5,3%	1,4%
ст. 364-1	8 / 1,1%	13 / 1,6%	12 / 1,1%	8 / 0,8%	4 / 0,3%	0,98%
ст. 365-2	-	-	-	-	1 / 0,06%	0,012%
ст. 368	139 / 19%	81 / 10,1%	99 / 8,9%	65 / 6,3%	92 / 5,9%	10,04%
ст. 368-3	15 / 2,1%	6 / 0,7%	7 / 0,6%	4 / 0,4%	3 / 0,2%	0,8%
ст. 368-4	4 / 0,6%	2 / 0,2%	1 / 0,09%	2 / 0,2%	2 / 0,1%	0,238%
ст. 368-5	-	-	-	-	-	-
ст. 369	419 / 57,2%	598 / 74,4%	847 / 76,3%	851 / 82,7%	1239 / 79,7%	74,06%
ст. 369-2	143 / 19,5%	76 / 9,5%	117 / 10,5%	87 / 8,5%	119 / 7,7%	11,14%
Загалом	733	804	1110	1029	1555	

У результаті аналізу зазначеної групи осіб було зафіксовано певні тенденції, а саме:

- з восьми категорій осіб кримінальних правопорушників, що віднесені до цієї групи, тільки три мають більш-менш кримінологічне значення. Це особи, які засуджені за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України) – 65,34 %; за викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357 КК України) – 21,36 %; за викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ч. 2 ст. 410 КК України) – 6,62 %. Всі інші перебувають в межах статистичної похибки, а саме від 0 до 2 %;
- за період дослідження частка осіб, які засуджені за ст. ст. 191 та 410 КК України, поступово зменшувалась (за ст. 191 КК України – з 70 % до 58,4 %; за ст. 410 КК України – з 7 % до 2,1 %);
- питома вага осіб, які засуджені за ст. 357 КК України в період 2019–2023 рр., збільшилась майже вдвічі, а саме з 15,8 % до 30,7 % (табл. 3).

Таблиця 3

Засуджені особи за вчинення кримінальних правопорушень, що вважаються корупційними у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем

Норма КК України	Абсолютна кількість засуджених/питома вага в загальній кількості					
	2019	2020	2021	2022	2023	За період
ч. 2, 3, 4, 5 ст. 191	137 / 70%	128 / 66%	156 / 62,2%	124 / 70,1%	139 / 58,4%	65,34%
ч. 2, 3 ст. 262	1 / 0,5%	2 / 1%	4 / 1,6%	5 / 2,8%	1 / 0,4%	1,26%
ч. 2, 3 ст. 308	6 / 3,1%	3 / 1,5%	4 / 1,6%	1 / 0,6%	12 / 5%	2,36%
ч. 2, 3 ст. 312	-	-	-	-	-	-
ч. 2, 3 ст. 313	4 / 2%	3 / 1,5%	7 / 2,8%	1 / 0,6%	5 / 2,1%	1,8%
ч. 2 ст. 320	3 / 1,5%	1 / 0,5%	3 / 1,2%	3 / 1,7%	3 / 1,3%	1,24%
ч. 1, 2 ст. 357	31 / 15,8%	42 / 21,6%	56 / 22,3%	29 / 16,4%	73 / 30,7%	21,36%
ч. 2, 3, 4 ст. 410	14 / 7%	15 / 7,7%	21 / 8,4%	14 / 7,9%	5 / 2,1%	6,62%
Загалом	196	194	251	177	238	

Що стосується останньої групи осіб – корупційних кримінальних правопорушників, то в цій ситуації спостерігається цікава статистична картина для даного періоду дослідження. Обидві категорії засуджених осіб в межах питомої ваги радикально не відрізняються між собою. Так, особи, які засуджені за неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК України), складають 57,38 %, а за декларування недостовірної інформації (ст. 366-2 КК України) – 42,62 %. При цьому, до 2020 року включно в даній категорії кримінальних правопорушників єдиними представниками були особи, які були засуджені за ст. 366-2 КК України, а в наступний етап цього періоду домінування отримали особи, які засуджені за ст. 366-3 КК України (табл. 4).

Таблиця 4

Засуджені особи за вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією

Норма КК України	Абсолютна кількість засуджених/питома вага в загальній кількості					За період
	2019	2020	2021	2022	2023	
ст. 366-2	50 / 100%	44 / 100%	-	2 / 2,6%	2 / 10,5%	42,62%
ст. 366-3	-	-	15 / 100%	76 / 97,4%	17 / 89,5%	57,38%
Загалом	50	44	15	78	19	

Резюмуючи викладене вище, треба наголосити на тому, що представлене дослідження є достатнім підґрунтям для подальшого аналізу особи корупційного кримінального правопорушника з точки зору створення його кримінологічного портрету, в якому класифікація такої особи буде виступати стрижнем всієї конструкції. Як узагальнений висновок варто зазначити, що з-поміж корупційних кримінальних правопорушників характерними є особи, які вчиняють наступні кримінальні правопорушення: пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України); зловживання впливом (ст. 369-2 КК України); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) та привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України).

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Судова статистика. Судова влада України. URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.

УДК 343.35:342.78

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/136-138

Ірина ГРЕБЕНЕНКО

викладач кафедри

загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ
КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

На сьогодні, в умовах воєнного стану, вагомі зусилля спрямовані на збереження державної та територіальної цілісності, оскільки першочерговим завданням є збереження наших земель і нації. Повномасштабне вторгнення держави-агресора в Україну підбило нашу стабільність і ставить під постійний удар безпеку суспільства, воно є великою загрозою для демократичних цінностей і інституту права.

Проте в умовах воєнного стану сама держава-агресор стимулює нашу країну до накреслення чітких контурів нашої ідентичності, гідності та самобутності. Все більше відкривається той потенціал, що заклала національно-визвольна боротьба проти загарбників, який спонукає та надає внутрішнє і міжнародне ствердження того факту, що перемога на полі бою за нами.

В той же час одним із актуальних завдань сьогодні є подолання корупції, розв'язання якого покладається як на відповідні інституції громадянського суспільства, так і